26. přednáška, 29. 5. 2020

10.4 LDR n-tého řádu

Budeme se zabývat rovnicemi tvaru

$$y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y = f(t), \tag{6}$$

kde $n \in \mathbf{N}$, $a_0, \ldots, a_{n-1}$ jsou reálná čísla a f je funkce spojitá na daném intervalu (a, b)

10.4 LDR n-tého řádu

Budeme se zabývat rovnicemi tvaru

$$y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y = f(t), \qquad (6)$$

kde $n \in \mathbf{N}$, $a_0, \ldots, a_{n-1}$ jsou reálná čísla a f je funkce spojitá na daném intervalu (a, b) (**lineární diferenciální rovnice *n*-tého řádu s konstantními koeficienty**).

10.4 LDR n-tého řádu

Budeme se zabývat rovnicemi tvaru

$$y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y = f(t), \qquad (6)$$

kde $n \in \mathbf{N}$, $a_0, \ldots, a_{n-1}$ jsou reálná čísla a f je funkce spojitá na daném intervalu (a, b) (**lineární diferenciální rovnice** n**-tého řádu s konstantními koeficienty**).
Homogenní rovnicí k rovnici (6) rozumíme rovnici

$$y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y = 0. \qquad (7)$$

Věta 10.2

Nechť $t_0 \in (a, b)$ *a* $z_0, \ldots, z_{n-1} \in \mathbf{R}$*.*

Věta 10.2

Nechť $t_0 \in (a, b)$ *a* $z_0, \dots, z_{n-1} \in \mathbf{R}$*. Pak existuje právě jedno maximální řešení* y *rovnice* (6)*, které splňuje podmínky*

$$y(t_0) = z_0, \ y'(t_0) = z_1, \ \dots, \ y^{(n-1)}(t_0) = z_{n-1}.$$

Věta 10.2

Nechť $t_0 \in (a, b)$ *a* $z_0, \dots, z_{n-1} \in \mathbf{R}$. *Pak existuje právě jedno maximální řešení* y *rovnice* (6), *které splňuje podmínky*

$$y(t_0) = z_0,\ y'(t_0) = z_1,\ \dots,\ y^{(n-1)}(t_0) = z_{n-1}.$$

Toto řešení je navíc definováno na celém intervalu (a, b).

Věta 10.2

Nechť $t_0 \in (a, b)$ *a* $z_0, \dots, z_{n-1} \in \mathbf{R}$*. Pak existuje právě jedno maximální řešení* y *rovnice* (6)*, které splňuje podmínky*

$$y(t_0) = z_0,\ y'(t_0) = z_1,\ \dots,\ y^{(n-1)}(t_0) = z_{n-1}.$$

Toto řešení je navíc definováno na celém intervalu (a, b)*.*

Bez důkazu.

Věta 10.3

(i) *Maximální řešení rovnice* (7) *jsou definována na celém* $\mathbf{R}$

Věta 10.3

(i) *Maximální řešení rovnice* (7) *jsou definována na celém* $\mathbf{R}$ *a tvoří vektorový podprostor prostoru* $\mathcal{C}^n(\mathbf{R})$ *dimenze* n*.*

Věta 10.3

(i) *Maximální řešení rovnice* (7) *jsou definována na celém* $\mathbf{R}$ *a tvoří vektorový podprostor prostoru* $\mathcal{C}^n(\mathbf{R})$ *dimenze n.*

(ii) *Nechť* y_p *je maximální řešení rovnice* (6).

Věta 10.3

(i) *Maximální řešení rovnice (7) jsou definována na celém* **R** *a tvoří vektorový podprostor prostoru* $\mathcal{C}^n(\mathbf{R})$ *dimenze* n.

(ii) *Nechť* y_p *je maximální řešení rovnice (6). Pak funkce* y *je maximálním řešením (6), právě když ji lze zapsat ve tvaru* $y = y_p + y_h$, *kde* y_h *je vhodné řešení rovnice (7).*

Důkaz Věty 10.3

Důkaz Věty 10.3

(i) Dle Věty 10.2 jsou maximální řešení definovaná na $\mathbf{R}$.

Důkaz Věty 10.3

(i) Dle Věty 10.2 jsou maximální řešení definovaná na **R**. Definujme zobrazení $L\colon \mathcal{C}^n(\mathbf{R}) \to \mathcal{C}(\mathbf{R})$ předpisem

$$L(y) = y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y.$$

Důkaz Věty 10.3

(i) Dle Věty 10.2 jsou maximální řešení definovaná na **R**. Definujme zobrazení $L\colon \mathcal{C}^n(\mathbf{R}) \to \mathcal{C}(\mathbf{R})$ předpisem

$$L(y) = y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y.$$

Potom je zobrazení L lineární a množina řešení rovnice (7) je rovna $\operatorname{Ker} L$.

Důkaz Věty 10.3

(i) Dle Věty 10.2 jsou maximální řešení definovaná na **R**. Definujme zobrazení $L\colon \mathcal{C}^n(\mathbf{R}) \to \mathcal{C}(\mathbf{R})$ předpisem

$$L(y) = y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y.$$

Potom je zobrazení L lineární a množina řešení rovnice (7) je rovna $\operatorname{Ker} L$. Jde tedy o vektorový prostor.

Důkaz Věty 10.3

(i) Dle Věty 10.2 jsou maximální řešení definovaná na $\mathbf{R}$. Definujme zobrazení $L\colon \mathcal{C}^n(\mathbf{R}) \to \mathcal{C}(\mathbf{R})$ předpisem

$$L(y) = y^{(n)} + a_{n-1}y^{(n-1)} + \cdots + a_1 y' + a_0 y.$$

Potom je zobrazení L lineární a množina řešení rovnice (7) je rovna $\operatorname{Ker} L$. Jde tedy o vektorový prostor. Podle Věty 10.2 nalezneme maximální řešení $y_1, y_2, \ldots, y_n$ rovnice (7) splňující

$$\begin{array}{cccc}
y_1(0) = 1, & y_2(0) = 0, & \ldots & y_n(0) = 0, \\
y_1'(0) = 0, & y_2'(0) = 1, & \ldots & y_n'(0) = 0, \\
\vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\
y_1^{(n-1)}(0) = 0, & y_2^{(n-1)}(0) = 0, & \ldots & y_n^{(n-1)}(0) = 1.
\end{array}$$

Ukážeme, že množina $\{y_1, \dots, y_n\}$ je bází prostoru $\operatorname{Ker} L$.

Ukážeme, že množina $\{y_1, \ldots, y_n\}$ je bází prostoru $\operatorname{Ker} L$. Nejprve ověříme její lineární nezávislost. Nechť $c_1, \ldots, c_n$ jsou reálná čísla splňující

$$c_1 y_1 + c_2 y_2 + \cdots + c_n y_n = 0.$$

Ukážeme, že množina $\{y_1, \dots, y_n\}$ je bází prostoru $\operatorname{Ker} L$. Nejprve ověříme její lineární nezávislost. Nechť $c_1, \dots, c_n$ jsou reálná čísla splňující

$$c_1 y_1 + c_2 y_2 + \cdots + c_n y_n = 0.$$

Pak všechny derivace funkce vlevo jsou nulové, a tedy pro každé $k \in \{0, \dots, n-1\}$ a každé $x \in \mathbf{R}$ platí

$$c_1 y_1^{(k)}(x) + \cdots + c_n y_n^{(k)}(x) = 0.$$

Ukážeme, že množina $\{y_1, \dots, y_n\}$ je bází prostoru $\operatorname{Ker} L$. Nejprve ověříme její lineární nezávislost. Nechť $c_1, \dots, c_n$ jsou reálná čísla splňující

$$c_1 y_1 + c_2 y_2 + \cdots + c_n y_n = 0.$$

Pak všechny derivace funkce vlevo jsou nulové, a tedy pro každé $k \in \{0, \dots, n-1\}$ a každé $x \in \mathbf{R}$ platí

$$c_1 y_1^{(k)}(x) + \cdots + c_n y_n^{(k)}(x) = 0.$$

Dosadíme-li postupně do těchto rovností bod 0, dostaneme $c_1 = \cdots = c_n = 0$.

Ukážeme, že množina $\{y_1, \dots, y_n\}$ je bází prostoru $\operatorname{Ker} L$. Nejprve ověříme její lineární nezávislost. Nechť $c_1, \dots, c_n$ jsou reálná čísla splňující

$$c_1 y_1 + c_2 y_2 + \dots + c_n y_n = 0.$$

Pak všechny derivace funkce vlevo jsou nulové, a tedy pro každé $k \in \{0, \dots, n-1\}$ a každé $x \in \mathbf{R}$ platí

$$c_1 y_1^{(k)}(x) + \dots + c_n y_n^{(k)}(x) = 0.$$

Dosadíme-li postupně do těchto rovností bod 0, dostaneme $c_1 = \dots = c_n = 0$. Řešení $y_1, \dots, y_n$ jsou tedy lineárně nezávislá.

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \dots, y_n$.

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \ldots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7).

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \dots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \dots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \dots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \dots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

a

$$z = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n.$$

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \ldots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \ldots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

a

$$z = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n.$$

Pak z je maximálním řešením rovnice (7), přičemž platí

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \dots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \dots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

a

$$z = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n.$$

Pak z je maximálním řešením rovnice (7), přičemž platí

$$z(0) = c_1, \quad z'(0) = c_2, \quad \dots, \quad z^{(n-1)}(0) = c_n.$$

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \dots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \dots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

a

$$z = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n.$$

Pak z je maximálním řešením rovnice (7), přičemž platí

$$z(0) = c_1, \quad z'(0) = c_2, \quad \dots, \quad z^{(n-1)}(0) = c_n.$$

Z jednoznačnosti maximálního řešení s danými počátečními podmínkami plyne dle Věty 10.2 rovnost $y = z$ na $\mathbf{R}$,

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \ldots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \ldots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

a

$$z = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n.$$

Pak z je maximálním řešením rovnice (7), přičemž platí

$$z(0) = c_1, \quad z'(0) = c_2, \quad \ldots, \quad z^{(n-1)}(0) = c_n.$$

Z jednoznačnosti maximálního řešení s danými počátečními podmínkami plyne dle Věty 10.2 rovnost $y = z$ na $\mathbf{R}$, takže $y = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n$.

Nyní ukažme, že každé maximální řešení (7) je lineární kombinací $y_1, \ldots, y_n$. Nechť y je maximální řešení (7). Položme

$$c_1 = y(0), \quad c_2 = y'(0), \quad \ldots, \quad c_n = y^{(n-1)}(0)$$

a

$$z = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n.$$

Pak z je maximálním řešením rovnice (7), přičemž platí

$$z(0) = c_1, \quad z'(0) = c_2, \quad \ldots, \quad z^{(n-1)}(0) = c_n.$$

Z jednoznačnosti maximálního řešení s danými počátečními podmínkami plyne dle Věty 10.2 rovnost $y = z$ na $\mathbf{R}$, takže $y = c_1 y_1 + \cdots + c_n y_n$.

$\square$

(ii) Řeší-li y_p rovnici (6) a y_h rovnici (7), pak z linearity zobrazení L plyne, že $y_p + y_h$ řeší rovnici (6).

(ii) Řeší-li y_p rovnici (6) a y_h rovnici (7), pak z linearity zobrazení L plyne, že $y_p + y_h$ řeší rovnici (6). Obráceně, je-li y maximální řešení rovnice (6), pak $y - y_p \in \operatorname{Ker} L$, tj. $y_h = y - y_p$ je maximální řešení rovnice (7).

(ii) Řeší-li y_p rovnici (6) a y_h rovnici (7), pak z linearity zobrazení L plyne, že $y_p + y_h$ řeší rovnici (6). Obráceně, je-li y maximální řešení rovnice (6), pak $y - y_p \in \operatorname{Ker} L$, tj. $y_h = y - y_p$ je maximální řešení rovnice (7). $\square$

Definice

Fundamentalním systémem rovnice (7) nazýváme bázi prostoru maximálních řešení rovnice (7).

Definice

Fundamentalním systémem rovnice (7) nazýváme bázi prostoru maximálních řešení rovnice (7).

Definice

Charakteristickým polynomem rovnice (7) rozumíme polynom

$$\chi(\lambda) = \lambda^n + a_{n-1}\lambda^{n-1} + \cdots + a_1\lambda + a_0.$$

Věta 10.4 (tvar fundamentálního systému)

Nechť χ *je charakteristický polynom rovnice* (7).

Věta 10.4 (tvar fundamentálního systému)

Nechť χ *je charakteristický polynom rovnice* (7). *Nechť* $\lambda_1, \dots, \lambda_s$ *jsou všechny navzájem různé reálné kořeny polynomu* χ *s násobnostmi* $r_1, \dots, r_s$.

Věta 10.4 (tvar fundamentálního systému)

Nechť χ *je charakteristický polynom rovnice* (7). *Nechť* $\lambda_1, \dots, \lambda_s$ *jsou všechny navzájem různé reálné kořeny polynomu* χ *s násobnostmi* $r_1, \dots, r_s$. *Nechť* $\alpha_1 + \beta_1 i, \dots, \alpha_l + \beta_l i$ *jsou všechny navzájem různé kořeny polynomu* χ *s kladnou imaginární částí a násobnostmi* $q_1, \dots, q_l$, *kde* $\alpha_1, \dots, \alpha_l, \beta_1, \dots, \beta_l \in \mathbf{R}$.

Pak následující funkce tvoří fundamentální systém řešení rovnice (7):

$$
\begin{array}{cccc}
e^{\lambda_1 t}, & te^{\lambda_1 t}, & \dots & t^{r_1-1}e^{\lambda_1 t}, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\lambda_s t}, & te^{\lambda_s t}, & \dots & t^{r_s-1}e^{\lambda_s t}, \\
e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, \\
e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, \\
e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t.
\end{array}
$$

Pak následující funkce tvoří fundamentální systém řešení rovnice (7):

$$
\begin{array}{cccc}
e^{\lambda_1 t}, & te^{\lambda_1 t}, & \ldots & t^{r_1-1}e^{\lambda_1 t}, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\lambda_s t}, & te^{\lambda_s t}, & \ldots & t^{r_s-1}e^{\lambda_s t}, \\
e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & \ldots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, \\
e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & \ldots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & \ldots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, \\
e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & \ldots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t.
\end{array}
$$

Pak následující funkce tvoří fundamentální systém řešení rovnice (7):

$$
\begin{array}{cccc}
e^{\lambda_1 t}, & te^{\lambda_1 t}, & \dots & t^{r_1-1}e^{\lambda_1 t}, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\lambda_s t}, & te^{\lambda_s t}, & \dots & t^{r_s-1}e^{\lambda_s t}, \\
e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, \\
e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, \\
e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t.
\end{array}
$$

Pak následující funkce tvoří fundamentální systém řešení rovnice (7):

$$
\begin{array}{cccc}
e^{\lambda_1 t}, & te^{\lambda_1 t}, & \dots & t^{r_1-1}e^{\lambda_1 t}, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\lambda_s t}, & te^{\lambda_s t}, & \dots & t^{r_s-1}e^{\lambda_s t}, \\
e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, \\
e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, \\
e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t.
\end{array}
$$

Pak následující funkce tvoří fundamentální systém řešení rovnice (7):

$$\begin{array}{cccc}
e^{\lambda_1 t}, & te^{\lambda_1 t}, & \dots & t^{r_1-1}e^{\lambda_1 t}, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\lambda_s t}, & te^{\lambda_s t}, & \dots & t^{r_s-1}e^{\lambda_s t}, \\
e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\cos\beta_1 t, \\
e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & te^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, & \dots & t^{q_1-1}e^{\alpha_1 t}\sin\beta_1 t, \\
\vdots & \vdots & & \vdots \\
e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\cos\beta_l t, \\
e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & te^{\alpha_l t}\sin\beta_l t, & \dots & t^{q_l-1}e^{\alpha_l t}\sin\beta_l t.
\end{array}$$